

Аб творчасці Максіма Багдановіча.

(Да 8-й гадавіны з дня смерці, 25/V 1917—25/V 1925 г.)

Жыццё гэта безупыннае змаганьне і ў умовах акаляючай рэча-вістасці, яно ператвараецца ў запутаную сістэму грамадзянскіх узаемаадносін і ўтварае гісторыю эпохі. І ў характары творчасці людзей мы заўсёды знойдзем больш-менш адзначаныя рысы жыццёвай дынамікі і ў залежнасці ад яе выяўленьня, мы выводзім і характарыстыку самой творчасці.

Мы ня можам жыццё зразумець па аднаму якому-колечы адзнаку, мы дзеля гэтага павінны ўзяць яго галоўныя, больш характэрныя бакі, якія ў сваім спляценні выяўляюць перад намі істоту жыцця.

Максіма Багдановіча прынята разглядаць як песьняра вялікай прыгожасці й натхнення: „У яго творчасці ўсё-краса, прыгожасць“. ¹⁾ „Здаецца Максім Багдановіч і радзіўся толькі дзеля яе, бо нішто яго не цікавіла гэтак у жыцці: ні змаганьне з жыццём, ні доля нядоля адных і багацце другіх, ні жаданьне барацьбы за вялікія ідэалы ў жыцці-нічога“ ²⁾ Альбо: „М. Багдановіча трэба разглядаць пераважна як песьняра чыстага мастацтва, які ўсюды старанна вынаходзіў сьляды вечнага хараства, каб закаваць яго ў крышталёныя формы, даступныя пачуццям людскога паспальства“. ³⁾ Вось тая характарыстыка якую ўсюды можна сустрэць пры аглядзе творчасці Максіма Багдановіча.

Так, Максім Багдановіч, даваў змест сваёй творчасці ў гібкім-выкаваным з сталі, вялікай стараннасцю, вершу. І ў сваіх дасканальных формах даў нам творы „мастацкай прыгожасці“ але безумоўна змест яго твораў, агульны матыў усей яго творчасці, не ў услаленьні красы, як абстрактнага разуменьня.

Як надзвычайна здольны паэта, і энэргічны працаўнік на ніве беларускага аддражэння Наша-Ніўскай пары, Багдановіч бязумоўна ня мог у сваіх творах не адбіць і ня выявіць тыя настроі, тыя імкненьні якія панавалі тады сярод беларускіх адражэнцаў, значна ня мог абмяжвацца выяўленьнем у сваёй творчасці толькі адной стацікі, а павінен быў як грунт, як аснову сваіх твораў, даць дынаміку акаляючага яго жыцця.

І ўсе яго творы, гэта высока мастацкі, прыгожы пэрл, агульны змест якіх, кіпучае змаганьне ў якім і згараў сам паэта.

Змаганьне—жыццё, вась аснаўная прэдыпсылка к істоце творчасці М. Багдановіча. Чалавек яні ўтраціў магчымасць змагацца, ў творах Багдановіча—чалавек мёртвы, ён ня жыве. А дзеля змаганьня

¹⁾ Курс Белорусоведения—Москва 1918 г. Жылуновіч—Беларуская Літэратура.

²⁾ Курс Белорусоведения—Москва 1918 г. Жылуновіч—Беларуская Літэратура.

³⁾ Выпісы з беларускай літэратуры—стр. 31

патрэбны жывыя людзі, здольны
часнага жыцця:

...„Проці цячэння ва
Зможа толькі ж

хто-ж ня здолен к змаганню,
хваль, той няжыве, гэта аджўшыя л

...„Хвалі-ж ракі заўсягды
Тое цягнуць, што скончыла

Дрэнна ў цяжкую хвіліну згубіць надзею у жыцц
ў свае сілы і паплыць за хвалямі ракі—як скончыўшаму сва
як няадольнаму к змаганню!

У часе наша-ніўскай пары паэта бачыў як пакідалі сілы змаган-
цаў, як замест бадзёрай прызыўной песні, чуліся сумныя гукі сьлязь-
лівага плачу, поўныя згубы усякай надзеі, поўныя сьмерці ³⁾ Усё ду-
шыла чорная рэакцыя пасля рэвалюцыйнага часу 1905 году, і гора:

...„Хваляй шырокай як мора
Родны наш край затапіла“... ⁴⁾

І ў змаганьні, перш за усё павінна была ісьці мабілізацыя сілаў
Сялянская Беларусь, бяз моцнага авангарду свайго пролетарыату, не
магла даць гэтых сілаў у тые часы з сялянства. Да і дзеля М. Багдано-
віча выхадцу-інтэлегенту, у сваёй зазове, апорнай базай толькі і магла
быць у той час беларуска-народніцкая інтэлегенцыя і ён у сваіх пок-
лічах стараецца вярнуць яе к жыццю, прываць к змаганню:

„Кінь вечны плач свой аб старонны!
Ня ўжо-жа цёмнай ноччу ты
Ня бачыш, што глядзіцца сонца
Ў люстэрка—месяц валаты“... ⁵⁾

бо стананьне і плач адражэнцаў гэтае пары толькі імпаніруе агульным
умовам жыцця Беларусі і прадбаччы ўсю ціжар⁷⁾ пуцявіны барацьбы,
паэта зусей сілай сваёй натхненнай натуры кліча к змаганню:

Рушымся брацця, хутчэй
У бой з жыццём пакідаючы жак... ⁶⁾

і ведаючы, што многа жахлівых ня вытрымае гэтай бойкі, паэта па-
пярэджываець, што сьцежка адна, змаганьне—загэтым:

...„Крыкі пужлівых людзей
Не стрымаюць хай бітвы размах“...

¹⁾ Вянок—М. Багдановіча—Вільня 1913 г. стр. 67.

²⁾ Вянок—М. Багдановіча—Вільня 1913 г. стр. 67.

³⁾ Песні прызыву к змаганню тады толькі пачалі зараджацца, выліўшыся ў
моцным акорды цэлай пліяды паэтаў і пісьменькаў апсёля кастрычнікавай пары—
„Маладнякоўцаў“.

⁴⁾ Вянок—М. Багданові Вільня 1913 г.—63 стр.

⁵⁾ Вянок—М. Багдановіча Вільня 1913 г. стр. 65.

⁶⁾ Вянок—М. Багдановіча Вільня 1913 г. стр. 67.

⁷⁾ Вянок—М. Багдановіча Вільня 1913 г. стр. 67.

ў паэты нейдзе глыбака ў ду-
уітыўна, живець вера ў нізы, ў
іх адбудзіць к гэтаму:
працнеца дух народны,

уваець часовасьць існаваньня інтэле-
сложкі, якая ў барацьбе павінна выбраць
цы зьліцца з тымі нізамі, з якіх яна й выш-
дрваная ад ракі, разьбітая навальніцай, павінна зноў
і:

... „Загрымелі ў хмарах гулка прывітаньня
І далека буйны вецер іх панёс,
рынуліся хмары да ракі радзімай
і зьліліся з ёю ліўнем кропель сьлёз.“ 2)

Да гэтага часу, творчасць М. Багдановча мы разглядаем на адзі-
наму зборнічку яго твораў „Вянок“, нялічучы некалькіх яго твораў
параськіданых па нашым пэрыядычным друку.

І трэба дадаць к усяму гаворанаму раней, што гэты зборнічак ня
толькі зьместам сваіх некаторых твораў, але разьмеркаваньнем усяго
матар'ялу па цыклям, і яго падборам праводзіць адну аснаўную дум-
ку паэты—змаганьне, мабілізацыя сілаў.

Аснаўным цыклям зборнічка зьяўляюцца „Думы“ паэты, дзе
вьяўляецца аснаўны матыў яго творчасці. К гэтаму цыклю дадаюцца
як дапаўненьне, прадуманыя, з дасканальным падборам матар'ялу, по-
вья аддзелы, каб правесці адзіную думку.

І паэта стараецца „ў зачарованым царстве“, прыгожасьцю бел-
рускрай прыроды ў спляценьні з надзвычайна багатай народнай міфе-
лёгіяй захапіць інтэлегенцыя паслоі, „Згукамі Бацькаўшчыны“ разбудзіць
заснуўшаю сьвядомасьць.

І ня спроста паэта зазірае ў мінуўшчыну, вяртаецца к „Старо-
Спадчыне“. Ен хоча скарыстаць усё што можна дзеля выкананьня
сваей мэты—адраджэньня, і як паэта—інтэлегента хоча біць ня толькі
на розум, але й пачуцьце.

Мы зерна древния лелеем,
Мы урожай столетий жнем.

(Брюсов)

так паэта характарызуе адзін с сваіх аддзелаў¹ „Старая Спадчына“ Па-
яго думцы трэба скарыстоўваць усё што можа даць ураджай і з зья-
лікай здольнасьцю свае думы ўбірае ў аздобны, спляценьнем, вянок,
каб зваць к жыцьцю, каб жыць!

ВОРША.

М. Ганчарык.

¹) Вянок—М. Багдановіча Вільня 1913 г. стр. 70.

²) Вянок—М. Багдановіча Вільня 1913 г. стр. 71.

³) Вянок М. Богдановіч—1913 Вильня стр. 90.